

Ярослав Ярославович Пушак*д-р екон. наук, проф.*

ORCID 0000-0003-1369-8770,

*Львівський державний університет внутрішніх справ,***Наталія Валеріївна Трушкіна***канд. екон. наук*

ORCID 0000-0002-6741-7738

e-mail: nata_tru@ukr.net,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ» У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. В умовах сьогодення на розвиток національної економіки впливають певні ризики та загрози, які спричинено політичною нестабільністю, фінансово-економічною кризою, несприятливим бізнес-середовищем через пандемію COVID-19, недовірою до державних інституцій, високим рівнем економічної злочинності тощо.

Тому для запобігання та мінімізації негативних наслідків від випадків шахрайства та економічних злочинів необхідно здійснювати постійний фінансовий моніторинг із застосуванням ризик-орієнтованого підходу, механізму належної перевірки, дистанційної верифікації клієнтів, а також на основі виявлення кінцевих бенефіціарних власників та вдосконалення процедури «замороження» активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різноманітних проблем фінансового моніторингу присвячено багато наукових праць учених і фахівців-практиків, серед них: Х. Возняковська [1]; І. Д'яконова, Д. Шиян [2]; О. Підхоний [3]; В. Маргасова [4]; М. Васюк [5]; О. Петрук, О. Смагло [6]; А. Хмелюк [7]; О. Новак, Н. Дідківська [8]; О. Власюк, А. Мокій, О. Ілляш, В. Волошин, М. Флейчук, Т. Власик та ін. [9]; Ю. Харазішвілі, В. Ляшенко [10-12]; Д. Павлов [13]; І. Канцір, М. Брицька [14]; О. Кузьменко, Т. Доценко, Л. Скринька [15] та інші.

У науковій літературі можна знайти безліч понять терміна «фінансовий моніторинг». Їх аналіз дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день не існує єдиної наукової позиції стосовно формулювання цієї дефініції. Це обумовлено, по-перше, тим, що дослідники є представниками різних наукових шкіл зі своїми підходами й особливостями. А, по-друге, неоднозначністю та багатоаспектністю поняття «фінансовий моніторинг».

У зв'язку з цим, незважаючи на широке коло наукових досліджень з обраної теми, дискусійність окремих питань потребують проведення подальших наукових розробок. І у першу чергу варто приділити увагу уточненню понятійно-категоріального апарату із застосуванням комплексного підходу до змістовної суті, а також з урахуванням викликів часу і трансформаційних перетворень у національній економіці.

Метою даного дослідження є узагальнення й систематизація існуючих теоретичних підходів до визна-

чення суті й змісту терміна «фінансовий моніторинг» і авторське трактування даної економічної категорії з позицій національної безпеки.

Для досягнення поставленої мети використано методи аналізу і синтезу, системного підходу, статистичного аналізу, експертного опитування, порівняння і класифікації, структурно-логічного узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У результаті опитування українських підприємств у рамках Всесвітнього дослідження економічних злочинів та шахрайства, яке проведено компанією PwC [16], встановлено, що 51% респондентів постраждали від шахрайства. Цей показник вищий, ніж у середньому в світі (47%). До того ж він зріс порівняно з 48% у 2018 р.

Варто відмітити, що з незаконним привласненням майна стикається 47% опитаних; хабарництвом і корупцією – 47%; шахрайством з боку клієнтів – 31%; кіберзлочинами – 31%; шахрайством у закупівлях – 31%.

Найбільш суттєвим для суб'єктів господарювання з точки зору фінансових збитків є: незаконне привласнення майна (19% респондентів); недобросовісна конкуренція і порушення антимонопольного законодавства (13%); шахрайство у закупівлях (13%).

Разом з тим, виявлено, що майже 50% респондентів в Україні не проводять взагалі або проводять лише неформальну перевірку та постійний моніторинг доброчесності своїх контрагентів. Лише 59% українських компаній провели розслідування свого найгіршого випадку шахрайства. І тільки 33% компаній повідомили про це наглядову раду.

При цьому кожна четверта компанія в Україні не має спеціальної програми з управління ризиками. 22% респондентів не проводили у 2019-2020 рр. жодного оцінювання рівня ризиків та їх впливу на господарську діяльність.

За оцінками експертів компаній ACFE і PwC, сума збитків, які зазнають підприємства у різних країнах світу унаслідок економічних злочинів і шахрайства, щороку зростає. У 2016 р. вона складала понад 6 млрд дол. США, у 2017 р. – 7,3, а у 2020 р. – 42 млрд дол. США. Якщо розглядати Україну, то слід зазначити, що у 38% вітчизняних компаній прямі збитки від шахрайства становлять менше 50 тис. дол. США; у

26% – від 50 тис. до 1 млн дол.; у 9% – понад 1 млн дол. США [16].

За даними статистично-інформаційних матеріалів МВС України [17], у результаті розгляду в 2020 р. 3908 кримінальних проваджень у сфері корупції встановлено суму матеріальних збитків державі внаслідок економічної злочинності в розмірі 3,03 млрд грн. За розрахунками фахівців Міністерства економіки України [18], рівень тіньової економіки становив у 2020 р. 31% ВВП, що на 3 відсоткових пункти більше порівняно з 2019 р.

Все це наочно свідчить про актуальність проблеми розвитку системи фінансового моніторингу, який є об'єктом досліджень у сфері фінансового права, фінансового менеджменту, державного управління, економічної [19–24] та фінансової безпеки [25] на різних рівнях.

На сьогодні правові засади розвитку системи фінансового моніторингу регулюються такими законодавчими й нормативно-правовими документами: Закон України «Про національну безпеку України» від

21.06.2018 р. № 2469-VIII; Закон України «Про запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Основних напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року» від 12.05.2021 р. № 435-р тощо.

Формулювання поняття «фінансовий моніторинг», які запропоновано різними науковими школами, наведено в таблиці.

Як показує аналіз, ряд науковців виділяють широкий і вузький підхід до трактування фінансового моніторингу, розглядаючи його як частину системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів та фінансуванню тероризму або ототожнюють з нею.

Таблиця

Визначення терміна «фінансовий моніторинг» з різних наукових точок зору

Трактування	Представники наукових шкіл
1	2
Особлива форма фінансового контролю, яка здійснюється уповноваженими державними органами у сфері фінансового контролю та суб'єктами первинного фінансового моніторингу та спрямована на виявлення операцій, пов'язаних з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом	А. Клименко (2004) [26]
Особлива форма фінансового контролю як окремих інститут фінансового права, що передбачає управління фінансами, яке містить усі елементи механізму фінансового контролю у їх зовнішньому вияві	Л. Воронова (2007) [27]
Сукупність заходів суб'єктів фінансового моніторингу з метою виявлення, аналізу та перевірки інформації про фінансові операції щодо віднесення їх до таких, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів незаконного походження з наступним переданням їх правоохоронним органам	А. Гаврилишин (2008) [28]
Система, яка включає сукупність елементів, що взаємодіють і перебувають під дією внутрішніх і зовнішніх факторів, яка охоплює спостереження за рівнем стійкості банку, аналіз, оцінку і прогнозування стійкості на довгострокову перспективу	Ж. Довгань (2011) [29]
Система заходів із здійснення постійного спостереження за діяльністю комерційного банку, збору і систематизації даних про його фінансовий стан для оцінки поточного стану справ у банківській сфері і прогнозування його розвитку на перспективу	О. Костюченко К. Кривуля (2012) [30]
Інструмент протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів	Х. Возняковська (2012) [1]
Постійне спостереження, що дає можливість прогнозувати випадки ризиків пов'язаних з легалізацією коштів	І. Патюта (2012) [31]
Система постійного спостереження за найважливішими поточними результатами фінансової діяльності підприємства в умовах постійно змінної кон'юнктури фінансового ринку	І. Бірюкова (2012) [32]
Складова системи фінансового планування банку, на основі якої формується єдина база даних планування діяльності при безперервному зборі, систематизації та обробці інформації	Б. Сюркало (2013) [33]
Складова фінансової безпеки, яка визначає сукупність взаємопов'язаних заходів державного сектору за безпосередньою участю суб'єктів приватного сектору для формування загальнодержавної багатоджерельної аналітичної бази даних з метою запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення	М. Васюк (2015) [5]
Система фінансового контролю, спрямована на протидію й запобігання легалізації грошей та іншого майна, отриманих злочинним шляхом як в окремих суб'єктах господарювання, так і в масштабі всієї країни	М. Бормотова К. Мухіна (2015) [34]
Економіко-правовий механізм у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення	І. Канцір М. Брицька (2019) [14]

1	2
Система заходів фінансового, адміністративного, кримінального та оперативно-розшукового характеру	
Інструмент державного регулювання	
Механізм перманентного моніторингу фінансових операцій	
Економіко-правовий метод протидії тероризму	О. Вовчак В. Канцір І. Канцір (2019) [35]
Система заходів, що передбачає підвищення рівня фінансової, а відповідно й економічної безпеки держави шляхом здійснення контролю за фінансовими операціями, зменшення обсягів фінансових злочинів, а саме: зростання рівня конкурентоздатності держави, скорочення розмірів тіньової економіки, зростання надійності банків, збільшення надходжень до бюджету держави від конфіскованого нелегального майна, сплати податків від виявлених незаконних доходів, скорочення корупції, збільшення ефективності застосування бюджетних ресурсів	О. Кузьменко Т. Доценко Л. Скринька (2019) [15]
Комплекс фінансових, правових, нормативних заходів, спрямованих на запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що проводяться на різних рівнях функціонування фінансової системи, для забезпечення економічної, фінансової, національної безпеки держави	О. Кузьменко А. Бойко Г. Яровенко Т. Доценко (2020) [36]
Сукупність методичних, організаційних, нормативно-правових та інституційних заходів, спрямованих на ефективне функціонування національної системи боротьби з фінансуванням тероризму	О. Грабчук І. Супрунова (2020) [37]

Складено на підставі джерел [1; 5; 14; 15; 26-37].

Дослідники, як правило, під цим терміном розуміють систему, комплекс заходів, інститут, інструментарій, механізм, складову безпеки, форму фінансового контролю тощо. Тобто фінансовий моніторинг трактується як:

система законодавчо закріплених інформаційних, контрольних і правоохоронних процедур (М. Прошунін);

система постійного спостереження (Г. Бірюков);

система заходів фінансового, адміністративного, кримінального та оперативно-розшукового характеру (І. Канцір, М. Брицька);

система заходів, що передбачає підвищення рівня фінансової й економічної безпеки держави шляхом здійснення контролю за фінансовими операціями (О. Кузьменко, Т. Доценко, Л. Скринька);

складова системи фінансового планування банку (Б. Сюркало);

сукупність заходів суб'єктів фінансового моніторингу (А. Гаврилишин; В. Берізко);

інститут фінансового права (Л. Воронова);

інструмент державного регулювання (І. Канцір, М. Брицька);

механізм перманентного моніторингу фінансових операцій (І. Канцір, М. Брицька);

економіко-правовий механізм у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (І. Канцір, М. Брицька);

складова системи забезпечення економічної безпеки національної економіки (О. Кузьменко, Т. Доценко, Л. Скринька);

складова фінансової безпеки держави (М. Васюк);

умови забезпечення державної безпеки країни (О. Грабчук, І. Супрунова);

специфічна форма державного фінансового контролю (О. Орлюк);

особлива форма фінансового контролю (А. Клименко; Л. Воронова).

Отже, на підставі узагальнення теоретичних підходів до економічної суті категорії «фінансовий моніторинг», зазначимо, що ця дефініція визначається як:

певний нормативно-правовий комплекс окремих превентивних заходів, що спрямовані на недопущення застосування фінансової системи для легалізації відмивання тіньових коштів;

сукупність визначених заходів суб'єктів фінансового моніторингу, метою яких є виявлення, аналіз і відповідна перевірка наявної інформації про певні фінансові операції щодо їх віднесення до таких, що можуть пов'язуватись з легалізацією відмивання доходів, отриманих незаконним шляхом, для їх подальшої передачі правоохоронним органам;

особливий різновид фінансового контролю та нагляду, що проводять уповноважені установи при обслуговуванні фінансових операцій, для виявлення схем наявної і можливої легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Встановлено, що фінансовий моніторинг здебільшого розглядається з позицій економічної, фінансової, інформаційної безпеки; протидії легалізації (відмиванню) доходів; інституційного, методичного, організаційного та нормативно-правового забезпечення.

Однак у сучасних умовах господарювання фінансовий моніторинг доцільно розглядати з позицій національної безпеки [38; 39]. Таким чином, цю економічну категорію пропонується трактувати як інструмент забезпечення національної безпеки на основі реалізації сукупності інституційних, нормативно-правових, організаційно-економічних, інноваційних, інвестиційних інформаційних заходів.

Висновки. У результаті дослідження виявлено певні позитивні моменти у законодавчому регулюванні розвитку системи фінансового моніторингу в Україні. Але, незважаючи на дієвість законодавчих ініціатив щодо створення й функціонування даної сис-

теми, все ж таки існують проблеми недостатньо ефективного нормативно-правового забезпечення у цьому напрямі. По-перше, більшість законодавчих і нормативних документів не кореспондують один з одним. По-друге, у деяких з них лише йдеться про гарантування національної безпеки, але не прописано загальних засад фінансового моніторингу як інструменту забезпечення національної безпеки.

Тому варто внести зміни й доповнення у Закони України «Про національну безпеку України», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», «Про Бюро економічної безпеки України», а також у Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Основних напрямів розвитку системи запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року».

При цьому необхідно визначити належні інституційні умови розвитку системи запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Слід розробити відповідні механізми нормативно-правового, інституційного, організаційно-економічного, фінансового та інформаційного забезпечення функціонування системи фінансового моніторингу з позицій національної безпеки держави.

Реалізація цих механізмів сприятиме налагодженню партнерських взаємовідносин між бізнесом і контрольними органами; підвищенню ефективності дій Бюро економічної безпеки України як єдиного правоохоронного органу з боротьби зі злочинами у сфері господарської діяльності; збільшенню податкових надходжень до державного бюджету, зменшенню тіньового сектору національної економіки; зміцненню позицій України у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у науково-методичному обґрунтуванні й розробленні механізму інституційного забезпечення функціонування системи фінансового моніторингу з позицій національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Возняковська Х. А. Фінансовий моніторинг як інструмент протидію легалізації (відмиванню) злочинних доходів. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. № 1. С. 79-90.

2. Д'яконова І. І., Шиян Д. В. Методика оцінки ефективності фінансового моніторингу. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1(34). С. 10-17.

3. Підхонний О. Фінансова безпека України: інструменти і стратегії формування: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 320 с.

4. Маргасова В. Г. Система забезпечення стійкості національної економіки та її безпеки: теорія, методологія, практика управління: монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2014. 416 с.

5. Васюк М. В. Теоретичне визначення системи державного фінансового моніторингу як складової фі-

нансової безпеки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2015. Вип. 15. Ч. 5. С. 141-145.

6. Петрук О. М., Смагло О. В. Зарубіжний досвід організації фінансового моніторингу та перспективи його впровадження в Україні. *European cooperation scientific approaches and applied technologies*. 2015. № 2 (2). Р. 89-99.

7. Хмелюк А. А. Ефективність фінансового моніторингу. *Бізнес Інформ*. 2015. № 6. С. 199-203.

8. Новак О. С., Дідківська Н. І. Роль фінансового моніторингу у забезпеченні фінансової безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5511> (дата звернення: 17.11.2021).

9. Безпека та конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації: монографія / О. С. Власюк, А. І. Мокій, О. І. Ілляш, В. І. Волошин, М. І. Флейчук, Т. О. Власик та ін.; за заг. ред. О. С. Власюка. Київ: НІСД, 2017. 384 с.

10. Харазішвілі Ю. М., Ляшенко В. І. Проблеми оцінки та інтегральні індекси стійкого розвитку промисловості України з позицій економічної безпеки. *Економіка України*. 2017. № 2. С. 3-24.

11. Харазішвілі Ю. М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. 304 с.

12. Харазішвілі Ю. М., Ляшенко В. І. Теоретико-методологічні аспекти легалізації неформальної економіки в контексті економічної безпеки. *Легалізація економіки в забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання та держави: колективна монографія / за ред. І. О. Ревак*. Львів: СПОЛОМ, 2021. С. 49-69.

13. Павлов Д. М. Протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму як фактор забезпечення економічної безпеки держави та протидію корупції: теоретико-правовий аспект. *Публічне право*. 2017. № 1. С. 33-40.

14. Канцір І. А., Брицька М. Р. Фінансовий моніторинг як парадигма державної політики у сфері протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та проявам тероризму. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 48-3. С. 68-71. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.48-76>.

15. Кузьменко О. В., Доценко Т. В., Скринька Л. О. Роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 3 (65). С. 98-108. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-65-12>.

16. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства – 2020. Результати опитування українських компаній. Шахрайство: лабіринт, з якого немає виходу? URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2020/economic-crime-survey.html> (дата звернення: 21.11.2021).

17. Звіт про стан протидію корупції за 2020 рік. Статистика. *Офіційний портал Міністерства внутрішніх справ України*. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika> (дата звернення: 21.11.2021).

18. Родічкіна А. Бюро економічної безпеки: як зміниться взаємодія держави з платниками податків. *Економічна правда*. 2021. 29 червня. URL:

<https://www.epravda.com.ua/projects/regulation/2021/06/29/675208/> (дата звернення: 21.11.2021).

19. Драчук Ю. З., Новікова Н. І., Трушкіна Н. В. До основ економічної безпеки промислового підприємства. *Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів*: монографія / за заг. ред. В. І. Гринчуцького. Тернопіль: Крок, 2014. С. 368-378.

20. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / за ред. Я. Я. Пушака, Я. С. Піщура. Львів: Ліга-Прес, 2017. 368 с.

21. Пушак Я. Я., Дума О. І. Роль трансферу технологій у забезпеченні економічної безпеки України. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 2(52). С. 140-146.

22. Kwilinski A., Rajak K., Halachenko O., Vasylichak S., Pushak Ya., Kuzior P. Marketing tools for improving enterprise performance in the context of social and economic security of the state: innovative approaches to assessment. *Marketing and Management of Innovations*. 2019. Iss. 4. P. 172-181.

23. Пушак Я. Я., Марченко О. М. Економічна безпека підприємств харчової промисловості як передумова продовольчої безпеки держави. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки*. 2020. Вип. 210. С. 69-82.

24. Пушак Я. Я., Завербний А. С. Корпоративна репутація як ключовий вектор підвищення рівня економічної безпеки. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 2(8). С. 130-136. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-2-130-136>.

25. Sylkin O., Pushak Ya., Krystyniak M., Ogirko O. Anti-crisis strategy in the system of ensuring financial security of the engineering enterprise: theoretical and practical aspect. *Problems of Infocommunications. Science and Technology. IEEE International Scientific and Practical Conference (PIC S&T'2019, 8-11 October)*. 2019. P. 256-260.

26. Клименко А. О. Організаційно-правові засади діяльності банків в системі заходів протидії легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2004. 19 с.

27. Воронова Л. К. Фінансове право України. Київ: Прецедент; Моя книга, 2007. 448 с.

28. Гаврилишин А. П. Щодо питання понятійного апарату «фінансовий моніторинг». *Організаційно-правове забезпечення діяльності контролюючих та правоохоронних органів у сфері господарювання: проблеми створення і перспективи розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 27-28 вересня 2008 р.). Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2008. С. 137-141.

29. Довгань Ж. Індикатори та моніторинг фінансової стійкості банківської системи. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2011. № 2. С. 31-41.

30. Костюченко О. Є., Кривуля К. А. Правові умови та шляхи вдосконалення системи фінансового моніторингу в банку. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9(4). С. 205-214.

31. Патюта І. М. Сучасні схеми і підходи до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом у банківському секторі України. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 6. С. 262-269.

32. Бірюкова І. Г. Основні проблеми фінансового моніторингу у протидії легалізації (відмиванню) дохо-

дів, одержаних злочинним шляхом. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2012. № 1(56). С. 235-241.

33. Сюркало Б. Напрями вдосконалення системи державного фінансового моніторингу. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. С. 241-244.

34. Бормотова М. В., Мухіна К. О. Дослідження сутності поняття «фінансовий моніторинг». *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 214-217.

35. Вовчак О. Д., Канцір В. С., Канцір І. А. Фінансовий моніторинг як економіко-правовий метод протидії тероризму. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. № 2(29). С. 339-347.

36. Кузьменко О. В., Бойко А. О., Яровенко Г. М., Доценко Т. В. Сценарії реформування національної системи фінансового моніторингу. *Економіка і держава*. 2020. Вип. № 1. С. 9-15.

37. Грабчук О., Супрунова І. Фінансовий моніторинг як умова забезпечення державної безпеки країни: поняття, складові, етапи розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т. 8. № (4). С. 75-83. DOI: <https://doi.org/10.15421/152082>.

38. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія / М. Ф. Криштанович, Я. Я. Пушак, М. І. Флейчук, В. І. Франчук. Львів: Сполум, 2020. 418 с.

39. Пушак Я. Я., Трушкіна Н. В. Фінансовий моніторинг як інструмент забезпечення національної безпеки. *Фінансова розвідка в Україні*: зб. матеріалів наук.-практ. семінару (м. Львів, 25 листопада 2021 р.) / уклад. В. С. Бліхар. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 119-122.

References

1. Vozniakovska, Kh. A. (2012). Finansovy monitorynh yak instrument protydii lehalizatsii (vidmyvanniu) zlochnnykh dokhodiv [Financial monitoring as a tool to combat legalization (laundering) of criminal proceeds]. *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» – Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University "Odessa Law Academy"*, 1, pp. 79-90 [in Ukrainian].

2. Diakonova, I. I., Shyian, D. V. (2013). Metodyka otsinky efektyvnosti finansovoho monitorynhu [Methods for assessing the effectiveness of financial monitoring]. *Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy – Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking*, 1(34), pp. 10-17 [in Ukrainian].

3. Pidkhomnyi, O. (2014). Finansova bezpeka Ukrainy: instrumenty i stratehii formuvannia [Financial security of Ukraine: tools and strategies of formation]. Lviv, Ivan Franko Lviv National University [in Ukrainian].

4. Marhasova, V. H. (2014). Systema zabezpechennia stiiikosti natsionalnoi ekonomiky ta yii bezpeky: teoriia, metodolohiia, praktyka upravlinnia [The system of ensuring the stability of the national economy and its security: theory, methodology, management practice]. Chernihiv, Desna Polygraph. 416 p. [in Ukrainian].

5. Vasiuk, M. V. (2015). Teoretychne vyznachennia systemy derzhavnoho finansovoho monitorynhu yak skladovoi finansovoi bezpeky Ukrainy [Theoretical definition of the system of state financial monitoring as a

- component of financial security of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser.: Economic Sciences*, Issue 15, Part 5, pp. 141-145 [in Ukrainian].
6. Petruk, O. M., Smahlo, O. V. (2015). Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii finansovoho monitorynhu ta perspektyvy yoho vprovadzhennia v Ukraini [Foreign experience in the organization of financial monitoring and prospects for its implementation in Ukraine]. *European cooperation scientific approaches and applied technologies*, 2 (2), pp. 89-99 [in Ukrainian].
7. Khmeliuk, A. A. (2015). Efektyvnist finansovoho monitorynhu [Effectiveness of financial monitoring]. *Biznes Inform – Business Inform*, 6, pp. 199-203 [in Ukrainian].
8. Novak, O. S., Didkivska, N. I. (2016). Rol finansovoho monitorynhu u zabezpechenni finansovoi bezpeky derzhavy [The role of financial monitoring in ensuring the financial security of the state]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5511> [in Ukrainian].
9. Vlasiuk, O. S., Mokii, A. I., Illiash, O. I., Voloshyn, V. I., Fleichuk, M. I., Vlasyk, T. O. et al. (2017). Bezpeka ta konkurentospromozhnist ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Security and competitiveness of Ukraine's economy in the context of globalization]. Kyiv, NISS. 384 p. [in Ukrainian].
10. Kharazishvili, Yu. M., Liashenko, V. I. (2017). Problemy otsinky ta intehralni indeksy stiikoho rozvytku promyslovosti Ukrainy z pozytsii ekonomichnoi bezpeky [Estimation problems and integrated indices of sustainable development of Ukrainian industry from the standpoint of economic security]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2, pp. 3-24 [in Ukrainian].
11. Kharazishvili, Yu. M. (2019). Systemna bezpeka staloho rozvytku: instrumentarii otsinky, rezervy ta stratehichni stsennarii realizatsii [System security of sustainable development: assessment tools, reserves and strategic implementation scenarios]. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine. 304 p. [in Ukrainian].
12. Kharazishvili, Yu. M., Liashenko, V. I. (2021). Teoretyko-metodolohichni aspekty lehalizatsii neformalnoi ekonomiky v konteksti ekonomichnoi bezpeky [Theoretical and methodological aspects of legalization of informal economy in the context of economic security]. (pp. 49-69). *Lehalizatsiia ekonomiky v zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia ta derzhavy [Legalization of the economy in ensuring the economic security of economic entities and the state]*. Lviv, SPOLOM [in Ukrainian].
13. Pavlov, D. M. (2017). Protydiia vidmyvanniu koshtiv ta finansuvanniu terorizmu yak faktor zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy ta protydiia koruptsii: teoretyko-pravovyi aspekt [Counteraction to money laundering and terrorist financing as a factor in ensuring the economic security of the state and combating corruption: theoretical and legal aspect]. *Publichne pravo – Public law*, 1, pp. 33-40 [in Ukrainian].
14. Kantsir, I. A., Brytska, M. R. (2019). Finansovyi monitorynh yak paradyhma derzhavnoi polityky u sferi protydiia lehalizatsii dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom ta proiavam terorizmu [Financial monitoring as a paradigm of state policy in the field of combating money laundering and terrorism]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, Issue 48-3, pp. 68-71. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.48-76> [in Ukrainian].
15. Kuzmenko, O. V., Dotsenko, T. V., Skrynka, L. O. (2019). Rol finansovoho monitorynhu v suchasni systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky natsionalnoi ekonomiky [The role of financial monitoring in the modern system of ensuring economic security of the national economy]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia – Scientific view: economics and management*, 3 (65), pp. 98-108. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-65-12> [in Ukrainian].
16. Vsesvitnie doslidzhennia ekonomichnykh zlochyv ta shakhraistva – 2020. Rezultaty opytuvannia ukraivskykh kompanii. Shakhraistvo: labirynt, z yakoho nemaie vykhodu? [World Survey of Economic Crimes and Fraud – 2020. Survey results of Ukrainian companies. Fraud: a maze from which there is no way out?]. Retrieved from <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2020/economic-crime-survey.html> [in Ukrainian].
17. Zvit pro stan protydiia koruptsii za 2020 rik. Statystyka [Report on the state of anti-corruption for 2020. Statistics]. *Official portal of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine*. Retrieved from <https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika> [in Ukrainian].
18. Rodichkina, A. (2021). Biuro ekonomichnoi bezpeky: yak zminytsia vzaemodiia derzhavy z platnykamy podatkov [Bureau of Economic Security: how will change the interaction of the state with taxpayers]. *Ekonomichna pravda – Economic truth*, June 29. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/projects/regulation/2021/06/29/675208/> [in Ukrainian].
19. Drachuk, Yu. Z., Novikova, N. I., Trushkina, N. V. (2014). Do osnov ekonomichnoi bezpeky promyslovoho pidpriemstva [To the basics of economic security of an industrial enterprise]. *Transformatsiini protsesy ekonomichnoi systemy v umovakh suchasnykh vyklykiv [Transformational processes of the economic system in the conditions of modern challenges]*. (pp. 368-378). Ternopil, Krok [in Ukrainian].
20. Pushak, Ya. Ya., Pitsur, Ya. S. (Eds.). (2017). Aktualni problemy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky v Ukraini [Actual problems of ensuring economic security in Ukraine]. Lviv, Liha-Press. 368 p. [in Ukrainian].
21. Pushak, Ya. Ya., Duma, O. I. (2018). Rol transferu tekhnolohii u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [The role of technology transfer in ensuring the economic security of Ukraine]. *Ekonomichni visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 2(52), pp. 140-146 [in Ukrainian].
22. Kwilinski, A., Pajak, K., Halachenko, O., Vasylichak, S., Pushak, Ya., Kuzior, P. (2019). Marketing tools for improving enterprise performance in the context of social and economic security of the state: innovative approaches to assessment. *Marketing and Management of Innovations*, Iss. 4, pp. 172-181.
23. Pushak, Ya. Ya., Marchenko, O. M. (2020). Ekonomichna bezpeka pidpriemstv kharchovoi promyslovosti yak peredumova prodovolchoi bezpeky derzhavy [Economic security of food industry enterprises as a prerequisite for food security of the state]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnogo universytetu silskoho hospodarstva. Ekonomichni nauky – Bulletin of Kharkiv National Technical University of Agriculture. Economic sciences*, Issue 210, pp. 69-82 [in Ukrainian].
24. Pushak, Ya. Ya., Zaverbnyi, A. S. (2020). Korporyatna reputatsiia yak kliuchovyi vektor pidvyshchennia

- rivnia ekonomichnoi bezpeky [Corporate reputation as a key vector for increasing the level of economic security]. *Sotsialno-pravovi studii – Socio-legal studies*, Issue 2(8), pp. 130-136. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-2-130-136> [in Ukrainian].
25. Sylkin, O., Pushak, Ya., Krystyniak, M., Ogirko, O. (2019). Anti-crisis strategy in the system of ensuring financial security of the engineering enterprise: theoretical and practical aspect. (pp. 256-260). *Problems of Infocommunications. Science and Technology. IEEE International Scientific and Practical Conference (PIC S&T'2019, 8-11 October)*.
26. Klymenko, A. O. (2004). Orhanizatsiino-pravovi zasady diialnosti bankiv v systemi zakhodiv protydiv lehalizatsii dokhodiv, zdotykh zlochynnym shliakhom [Organizational and legal principles of banks in the system of measures to combat legalization of proceeds from crime]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, National Academy of Internal Affairs of Ukraine [in Ukrainian].
27. Voronova, L. K. (2007). Finansove pravo Ukrainy [Financial law of Ukraine]. Kyiv, Pretsedent; Moia knyha. 448 p. [in Ukrainian].
28. Havrylyshyn, A. P. (2008). Shchodo pytannia poniatiinoho aparatu «finansovyi monitorynh» [On the issue of the conceptual apparatus of "financial monitoring"]. *Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia diialnosti kontroliuichykh ta pravookhoronnykh orhaniv u sferi hospodariuvannia: problemy sohodennia i perspektvyvy rozvytku – Organizational and legal support of the activities of controlling and law enforcement agencies in the field of management: current problems and prospects*. (pp. 137-141). Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference. Irpen, Nat. University of State Tax Service of Ukraine [in Ukrainian].
29. Dovhan, Zh. (2011). Indykatory ta monitorynh finansovoi stiihosti bankivskoi systemy [Indicators and monitoring of financial stability of the banking system]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Bulletin of Ternopil National Economic University*, 2, pp. 31-41 [in Ukrainian].
30. Kostyuchenko, O. Ye., Kryvulia, K. A. (2012). Pravovi umovy ta shliakhy vdoskonalennia systemy finansovoho monitorynhu v banku [Legal conditions and ways to improve the system of financial monitoring in the bank]. *Ekonomichni nauky. Ser.: Oblik i finansy – Economic sciences. Ser.: Accounting and Finance*, Issue 9(4), pp. 205-214 [in Ukrainian].
31. Patiuta, I. M. (2012). Suchasni skhemy i pidkhody do lehalizatsii (vidmyvannia) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom u bankivskomu sektori Ukrainy [Modern schemes and approaches to legalization (laundering) of proceeds from crime in the banking sector of Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 6, pp. 262-269 [in Ukrainian].
32. Biriukova, I. H. (2012). Osnovni problemy finansovoho monitorynhu u protydiv lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom [The main problems of financial monitoring in counteracting the legalization (laundering) of proceeds from crime]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika, pravo) Scientific – Bulletin of the National University of the State Tax Service of Ukraine (economics, law)*, 1(56), pp. 235-241 [in Ukrainian].
33. Siurkalo, B. (2013). Napriamy vdoskonalennia systemy derzhavnogo finansovoho monitorynhu [Directions for improving the system of state financial monitoring]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 3, pp. 241-244 [in Ukrainian].
34. Bormotova, M. V., Mukhina, K. O. (2015). Doslidzhennia sutnosti poniattia «finansovyi monitorynh» [Research of the essence of the concept of "financial monitoring"]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti – Bulletin of Transport Economics and Industry*, 49, pp. 214-217 [in Ukrainian].
35. Vovchak, O. D., Kantsir, V. S., Kantsir, I. A. (2019). Finansovyi monitorynh yak ekonomiko-pravovyi metod protydiv teroryzmu [Financial monitoring as an economic and legal method of combating terrorism]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activities: problems of theory and practice*, 2(29), pp. 339-347 [in Ukrainian].
36. Kuzmenko, O. V., Boiko, A. O., Yarovenko, H. M., Dotsenko, T. V. (2020). Stsenarii reformuvannia natsionalnoi systemy finansovoho monitorynhu [Scenarios for reforming the national system of financial monitoring]. *Ekonomika i derzhava – Economy and state*, Issue 1, pp. 9-15 [in Ukrainian].
37. Hrabchuk, O., Suprunova, I. (2020). Finansovyi monitorynh yak umova zabezpechennia derzhavnoi bezpeky krainy: poniattia, skladovi, etapy rozvytku [Financial monitoring as a condition for ensuring the state security of the country: concepts, components, stages of development]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of public administration*, Vol. 8, No. 4, pp. 75-83. DOI: <https://doi.org/10.15421/152082> [in Ukrainian].
38. Kryshchanovych, M. F., Pushak, Ya. Ya., Fleichuk, M. I., Franchuk, V. I. Derzhavna polityka zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: osnovni napriamky ta osoblyvosti zdiisnennia [State policy of national security of Ukraine: main directions and features of implementation]. Lviv, Spolom. 418 p.
39. Pushak, Ya. Ya., Trushkina, N. V. (2021). Finansovyi monitorynh yak instrument zabezpechennia natsionalnoi bezpeky [Financial monitoring as a tool for ensuring national security]. *Finansova rozvidka v Ukraini – Financial Intelligence in Ukraine: Proceedings of the scientific practice seminar* (Lviv, November 25, 2021). (pp. 119-122). Lviv, Lviv State University of Internal Affairs [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.11.2021

Формат цитування:

Пушак Я. Я., Трушкіна Н. В. Сутність поняття «фінансовий моніторинг» у контексті забезпечення національної безпеки. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2 (41). С. 197-203. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2\(41\).197-203](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2(41).197-203)

Pushak, Ya. Ya., Trushkina, N. V. (2021). The Essence of the Concept of "Financial Monitoring" in the Context of Ensuring National Security. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (41), pp. 197-203. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2\(41\).197-203](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2(41).197-203)